
Eetbare stad Almere

Een globale inventarisatie van eetbare soorten in de gemeente Almere

Autheurs | Andries Visser, Arjan Dekking, Jan Eelco Jansma, Joost Lahr, Onno Roosenschoon, Carla Grashof-Bokdam, Wim Ozinga, Fabrice Ottburg, Dick Belgers & Rob Smidt

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Rapport WPR-OT 778

Eetbare stad Almere

Een globale inventarisatie van eetbare soorten in de gemeente Almere

Auteurs

Andries Visser¹, Arjan Dekking¹, Jan Eelco Jansma¹, Joost Lahr², Onno Roosenschoon², Carla Grashof-Bokdam², Wim Ozinga², Fabrice Ottburg², Dick Belgers² & Rob Smidt²

¹ Wageningen Plant Research

² Wageningen Environmental Research

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Plant Research en Wageningen Environmental Research in het kader van het AMS-Flevo Campus programma in Almere en Flevoland

Wageningen Research is een samenwerkingsverband tussen Wageningen Universiteit en Stichting Wageningen Research.

Wageningen, januari 2019

Rapport WPR 778

Andries Visser, Arjan. Dekking, Jan Eelco Jansma, Joost Lahr, Onno Roosenschoon, Carla Grashof-Bokdam, Wim Ozinga, Fabrice Ottburg, Dick Belgers & Rob Smidt; 2019 *Eetbare stad Almere, een globale inventarisatie van eetbare soorten in de gemeente Almere*. Wageningen Research, Rapport WPR 778.

Met dank aan:

De begeleidingscommissie van het project eetbare stad: Erwin Zwaan (gemeente Almere), Ton Eggenhuizen (gemeente Almere), Martha Knibbe (gemeente Almere), Dinand Ekkel (AERES Hogeschool Almere), Lida Blok (Staatsbosbeheer), Johan van Onno (Staatsbosbeheer), Margriet Brouwer (Landschapsbeheer Flevoland)

© 2019 Wageningen, Stichting Wageningen Research, Wageningen Plant Research, Business unit Open Teelten, Postbus 430, 8200 AK Lelystad; T 0320 29 11 11; www.wur.nl/plant-research; www.wur.nl/openteelten

KvK: 09098104 te Arnhem

VAT NL no. 8113.83.696.B07

Stichting Wageningen Research. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting Wageningen Research.

Stichting Wageningen Research is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

Wageningen Plant Research Rapport 778

Foto omslag: Arjan Dekking

Inhoud

1	Inleiding	5
	1.1 Het ontwerp van Almere	5
	1.2 Opdracht vanuit de gemeente	6
2	Werkwijze	7
	2.1 Inventarisatie digitale bronbestanden	7
	2.2 Aanvullende veldwaarnemingen	8
	2.2.1 Locaties	8
	2.2.2 Inventarisatie bomen, struiken & planten	8
	2.2.3 Inventarisatie paddenstoelen	9
	2.2.4 Inventarisatie vissen, kreeften, mossels en waterplanten	9
	2.3 Interviews met terreinbeheerders	10
3	Resultaten	11
	3.1 Voorkomen van eetbare soorten op basis van digitale bestanden	11
	3.2 Aanvullende veldinventarisaties	14
	3.3 Interviews met terreinbeheerders	26
4	Discussie en conclusies	28
5	Aanbevelingen	30
6	Referenties	32

Buiten de Kempphaan en enkele locaties in de stad kreeg dit aanvankelijk geen prioriteit bij de verdere invulling van de ruimtelijke ordening.

Toch zit groen en voedsel in het DNA van het huidige Almere. Ruim een derde van de huidige ruimtegebruik van de stad bestaat uit landbouwgrond, bos en recreatieruimte (Gemeente Almere, 2013). Maar wat is er 40 jaar later geworden van die beoogde verwevenheid? Wat betreft (stads-landbouw en voedsel heeft er de afgelopen 10 jaar een grote ontwikkeling plaats gevonden. Dit is al goed in kaart gebracht, door Dekking et al (2015). De stad telt meer dan 100 initiatieven (vooral buurt-, volks- en schooltuinen) en via Oosterwold en het programma Nieuwe Natuur in Flevoland timmert de stad ook met grootschalige ontwikkeling van stadslandbouw aan de weg. Maar hoe zit het met de eetbare potentie van de publieke groen-blauwe ruimte? Een legitieme vraag nu Almere met Floriade en Flevo Campus het voortouw neemt in het debat over Feeding the city. De vraag is ook actueel in het licht van internationale debatten over (hoe te komen tot) duurzame, weerbare en gezonde steden. In veel debatten speelt voedsel (en groen) een belangrijke rol.

1.2 Opdracht vanuit de gemeente

In juli 2017 heeft Gunther Pauli, oprichter van ZER! (Zero Emissions research and Initiatives), lid van de club van Rome en auteur van boeken over economie en innovatie op verzoek van de gemeente Almere een inspiratie / werkbezoek aan de gemeente Almere gebracht. De resultaten van dit driedaagse werkbezoek zijn gepubliceerd in een powerpoint met daarin een aantal ideeën voor de stad Almere en de Floriade. Eén van de zaken waar Pauli aandacht voor vraagt is lokale voeding: eetbare soorten uit het grote aandeel openbaar groen en water in Almere. Noten, zaden en bessen kunnen volgens Pauli verwerkt worden in energy bars en wolhandkrabben kunnen op het menu in restaurants verschijnen. Volgens Pauli zijn er enorme mogelijkheden om daar tal van ondernemingen op te ontwikkelen en werkgelegenheid mee te creëren. Zijn advies was dan ook om veel meer aandacht te besteden aan de mogelijkheden die de groen blauwe ruimte van Almere (en de eetbare soorten daarin) biedt voor het ontwikkelen van business hierop.

Hoeveel en welke eetbare soorten in de Almeerse groene en blauwe ruimte aanwezig zijn was echter niet bekend en daarmee was het ook lastig om beleid of initiatieven op de suggestie van Pauli te ontwikkelen.

Aan Wageningen Universiteit & Research is gevraagd om een onderzoek uit te voeren naar drie deelvragen: 1). Wat is er in Almere beschikbaar aan eetbaar groen?, 2). Wat is de huidige praktijk van het eetbare groen en blauw in Almere? en 3). Hoe kan het aanbod aan eetbaar groen en blauw ten volle worden benut en verder worden uitgebouwd?

Om een beter beeld te krijgen van de hoeveelheid en variatie aan eetbare wilde soorten in de gemeente Almere is vervolgens aan Wageningen Universiteit & Research door de Flevo Campus de opdracht gegeven om voor deelvraag 1 in beeld te brengen wat er aan bruikbare (digitale) gegevens beschikbaar is over eetbare soorten in Almere.

De resultaten van de inventarisatie (deelvraag 1) zijn in dit rapport beschreven.

---

2 Werkwijze

2.1 Inventarisatie digitale bronbestanden

Bij aanvang van het project is een inventarisatie uitgevoerd van de digitale bestanden die mogelijk als bron konden dienen voor het verkrijgen van een overzicht van het voorkomen van eetbare planten- en diersoorten in de gemeente Almere.

De volgende bronnen zijn in overweging genomen:

- Wildplukwijzer
- Gemeentelijk bomenbestand
- NDFF (Nationale Database Flora en Fauna)
- Bestaande inventarisaties in andere projecten bij Wageningen Environmental Research
- Data afkomstig van SBB (Staatsbosbeheer)
- LGN (Landelijk Grondgebruik Nederland)
- BGT (Basiskaart Grootchalige Topografie)

De data van de wildplukwijzer (<http://www.wildplukwijzer.nl>) zijn door de beheerder van de website belangeloos aan het project ter beschikking gesteld. Op basis van de gemeentegrenzen van de gemeente Almere zijn de data van de gemeente Almere uit het complete bestand gehaald en geanalyseerd. Een belangrijke bron van de data voor de gemeente Almere is het gemeentelijk bomenbestand geweest, aangevuld met waarnemingen van Arjan Dekking, één van de uitvoerders van het project Eetbare stad Almere. Een belangrijk aandachtspunt is dat de locaties van de waarnemingen in de wildplukwijzer in sommige gevallen een individueel exemplaar van een eetbare soort betreffen, maar soms ook een aantal exemplaren van een soort rondom een locatie. De wildplukwijzer pretendeert niet om een compleet beeld te geven van het voorkomen van eetbare soorten binnen een bepaald gebied, de wildplukwijzer is afhankelijk van de moeite die wildplukkers doen om locaties met eetbare soorten in te voeren in het systeem. Er is ook geen andere controle dan die door andere wildplukkers, waardoor de kwaliteit van de informatie onduidelijk is.

Het gemeentelijk bomenbestand is aangeleverd door de GIS afdeling van de gemeente Almere. Deze data hebben betrekking op individuele bomen (en struikachtige bomen) die in beheer zijn bij de gemeente Almere. Dit "in beheer zijn" is een belangrijke toevoeging. Het gemeentelijk bomenbestand bevat met name (solitaire) bomen die door de gemeente actief beheerd worden om redenen van veiligheid voor de burger (gevaar voor vallende takken van bomen langs wegen en paden) of vanwege infrastructurele redenen (overhangende takken bij wegen enz.). Dat betekent tevens dat bomen die bijvoorbeeld in bosverband aangeplant zijn, zoals in het Vroege Vogelbos het geval is, regelmatig niet in het gemeentelijk bomenbestand terug te vinden zijn. Dit betekent dat ook dit bestand geen compleet overzicht geeft van alle eetbare boomsoorten die in de gemeente Almere te vinden zijn.

De data in de NDFF zijn verzameld door verschillende instanties zoals FLORON (Floristisch Onderzoek Nederland), SOVON (Vereniging Sovon Vogelonderzoek) en door individuen. De gemeente Almere heeft een abonnement voor de NDFF data binnen de gemeente Almere en deze data zijn voor het project beschikbaar gekomen via de stadsecoloog van de gemeente Almere. De stadsecoloog gaf bij het ter beschikking stellen al aan dat de data beperkingen kenden. Dat heeft te maken met de manier waarop deze data verzameld worden en met de doelen waarvoor de data verzameld worden (zie tekst bij Figuur 9). De NDFF was wel een potentiële bron voor data van soortgroepen waarvan we geen data uit andere bronnen beschikbaar hadden.

Vooraf was de hoop dat er bij met name Wageningen Environmental Research mogelijk data beschikbaar waren afkomstig uit inventarisaties in andere projecten. Dit bleek niet het geval te zijn, waardoor aanvullende inventarisaties noodzakelijk bleken.

Staatsbosbeheer en Flevolandschap bleken ook geen geschikte data beschikbaar te hebben aangezien hun digitale bestanden vooral gericht zijn op opstanden en bosvakken van bomen en welke soorten daar voorkomen, zonder in te zoomen op individuele bomen en locaties.

LGN is bij de start van het project ook nog even genoemd als bestand waar mogelijk relevante informatie uit te halen was. Het is echter gebleken dat de resolutie van dit bestand samen met de legenda zoals die wordt gehanteerd, op geen enkele manier bruikbare informatie opleverde.

De BGT heeft in de legenda informatie over voorkomen van bomenrijen, houtsingels e.d., maar er is geen informatie over soorten. De BGT is daarom verder buiten beschouwing gelaten.

Samenvattend is de conclusie dat géén van de digitale bestanden volledig geschikt is voor het verkrijgen van een goed overzicht van aanwezige eetbare soorten in Almere. Daarom zijn naast de analyse van de digitale bestanden ook aanvullende inventarisaties in het veld uitgevoerd en zijn gesprekken gevoerd met terrein beherende organisaties.

2.2 Aanvullende veldwaarnemingen

Om een beeld te krijgen over de betrouwbaarheid van de digitale bestanden zijn extra veldwaarnemingen op drie plaatsen in Almere uitgevoerd waarvan de gegevens vervolgens vergeleken konden worden met de uitkomsten van de digitale bestanden.

2.2.1 Locaties

Voor de veldwaarnemingen werd een drietal locaties in Almere geselecteerd: het Vroege Vogelbos, de Bouwmeesterbuurt en de Leeghwaterplas.

De Bouwmeesterbuurt ligt in Almere Buiten. Deze woonwijk is eind jaren '80 gebouwd en is ruim opgezet met heel veel groen. Er staan verschillende typen woningen.

Het Vroege Vogelbos ligt ten zuiden van de snelweg A6. Het gebied kenmerkt zich door een parkachtig landschap met veel bomen en struweel. Hier tussendoor lopen paden. De oostzijde is het meest parkachtig. Hier bevindt zich ook Het Eksternest, een theehuis dat ook dient voor vergaderingen en evenementen. De westzijde is sterker verruigd.

In het Vroege Vogelbos en de Bouwmeesterbuurt zijn te voet eenmalige terrestrische inventarisaties uitgevoerd van bomen/struiken, kruiden en paddenstoelen.

De Leeghwaterplas ligt in Almere Stad. De plas is gegraven in de jaren '70 om zand te onttrekken voor de aanleg van wegen. De plas is doorvaarbaar en middels een sluis verbonden met de Hoge Vaart. Aan de noordkant grenst de plas aan een woonwijk, de zuidzijde bestaat uit een park met oevers. Rond de plas zijn inventarisaties uitgevoerd van vissen, (exotische) kreeften en waterplanten en oeverplanten.

2.2.2 Inventarisatie bomen, struiken & planten

Tijdens de inventarisaties zijn eetbare kruiden, struiken en bomen (geen mossen of grassen) geïnventariseerd die ofwel in het boek "Eetbare wilde planten" van Fleischhauer et al. (2014) staan of op de lijst voorkomen van de Wildplukwijzer (www.wildplukwijzer.nl). De soorten zijn beperkt tot de planten die voorkomen in de Heukels flora en dus behoren tot inheemse wilde planten, zij het ook in cultuur voorkomend en verwilderd. Waterplanten werden niet meegenomen, wel oeverplanten. Soorten die alleen een medicinale toepassing hebben of alleen als rookwaar, kleurstof of anderszins gebruikt kunnen worden, zijn weggelaten. Rode Lijst- of zeldzame soorten zijn wel meegenomen, evenals soorten die op giftige planten lijken en planten waarvan de wortels gebruikt worden en die dus voor toepassing uitgetrokken worden (zoals lisdodde).

Voor planten zijn per locatie (XY-coördinaten) de soorten ingevoerd in de Turboveg digitale database. Zeer algemene soorten als Paardenbloem zijn niet op elke locatie opnieuw ingevoerd. Er kunnen meer soorten op één locatie ingevoerd zijn. Alle opnamen zijn vervolgens in een Excel exportfile gezet. Daarin staan horizontaal de nummers van alle opnamelocaties, verticaal de X- en Y-coördinaten en ook verticaal alle gevonden soorten op een plek. Bij elke waarneming van een plantensoort is de abundantie geschat op de betreffende locatie volgens de Tansley schaal van weinig tot veel (s='sporadic', r='rare', o='occasional', f='frequent', a='abundant').

Zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Vegetatieschaal_van_Tansley. Verder is genoteerd of een soort in de Wildplukwijzer staat en of hij op de Rode Lijst Vaatplanten (2012) staat.

Bouwmeesterbuurt

De Bouwmeesterbuurt werd bezocht op 4 september 2018 voor planten. Tijdens de inventarisatie werden de grotere groenstroken aan de rand van de wijk bezocht, een speeltuintje en grasveld naast het winkelcentrum evenals de oeverzone langs de watergang die door de wijk loopt.

Vroege Vogelbos

De inventarisatie van het Vroege Vogelbos voor planten werden uitgevoerd op 4 en 6 september 2018. Tijdens het onderzoek is alleen rondgelopen over de padenstructuur (wandel- en fietspaden), waarbij een vrij groot deel van de paden is bezocht. Daarnaast zijn de schapenweiden nog een keer doorkruist. Ook de IVN-tuin is bezocht.

2.2.3 Inventarisatie paddenstoelen

Tijdens de inventarisatie zijn voor paddenstoelen de waargenomen eetbare soorten ingevoerd per locatie (XY-coördinaten). Het veldwerk voor paddenstoelen werd uitgevoerd op 17 en 18 september 2018. De eetbare paddenstoelen zijn gebaseerd op de kennis van de waarnemer. Er zijn geen aantallen vermeld omdat dit weinig informatie geeft over de hoeveelheid mycelia die aanwezig zijn. Door de zeer warme, droge zomer viel het aantal eetbare paddenstoelen tegen. Voor een volledig beeld is het nodig om veldwerk in meerdere seizoenen en meerdere jaren uit te voeren. Het is waarschijnlijk dat in een jaar met een minder droge zomer het aantal eetbare paddenstoelen hoger zal liggen (zowel qua soorten als qua aantal vindplaatsen).

Veel mycelia vormen namelijk niet elk jaar vruchtlichamen zodat een inventarisatie van één jaar een incompleet beeld levert. Dit geldt met name als de weerscondities ongunstig zijn. Voor veel soorten geldt dat een warme en zeer droge zomer (zoals 2018) ongunstig is voor de vorming van vruchtlichamen. De huidige inventarisatie moet daarom gezien worden als een globale indicatie van de potenties voor eetbare paddenstoelen.

2.2.4 Inventarisatie vissen, kreeften, mossels en waterplanten

Op 6 september 2018 is overdag een verkennend veldbezoek gebracht aan de Leeghwaterplas en op 15 september 2018 is hier een uitgebreider inventariserend veldbezoek uitgevoerd. Tijdens deze tweede ronde is een zaklampinventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van zoetwatervissen, exotische rivierkreeften en zoetwatermossels langs de oevers en bij bruggen.

De zaklampinventarisatie heeft plaats gevonden in de avonduren van 20:30 uur tot 23:45 uur. Gedurende de avond was het half bewolkt, droog (een belangrijke voorwaarde om te kunnen schijnen en zo de dieren in de oeverzone te kunnen zien; bij regen is dit een stuk lastiger) en voor de tijd van het jaar relatief warm, namelijk 19 °C (ook tegen middernacht). Op 29 locaties zijn in de oeverzones inventarisaties uitgevoerd, waarbij tot 5 à 8 meter vanaf de oever tot in de plas kon worden geschenen. Over het algemeen is over een lengte van ongeveer 20 meter breed langs de oever geschenen. Uitgaande van 5 meter inwaarts komt men op circa 100m² oppervlakte uit per monsterpunt. Deze vorm c.q. steekproef van inventariseren geeft een representatief beeld van welke soorten aanwezig zijn, de aantallen en hoe de betreffende soort is verspreid over de Leeghwaterplas.

De oever- en waterplanten werden overdag geïnventariseerd op 11 september 2018. Hierbij is de gehele plas rondgelopen en zijn op een groot aantal locaties waarnemingen gedaan.

2.3 Interviews met terreinbeheerders

De resultaten uit de digitale bestanden en de drie gebieden waar veldwaarnemingen gehouden zijn betreffen alle gronden van de gemeente Almere. Om een indruk te krijgen of de hoeveelheden eetbare soorten gevonden op gemeentegronden vergelijkbaar zijn met dat wat de belangrijkste terreinbeheerders bij Almere (Landschapsbeheer, Flevolandschap en Staasbosbeheer) aantreffen op hun gronden zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van deze organisaties.

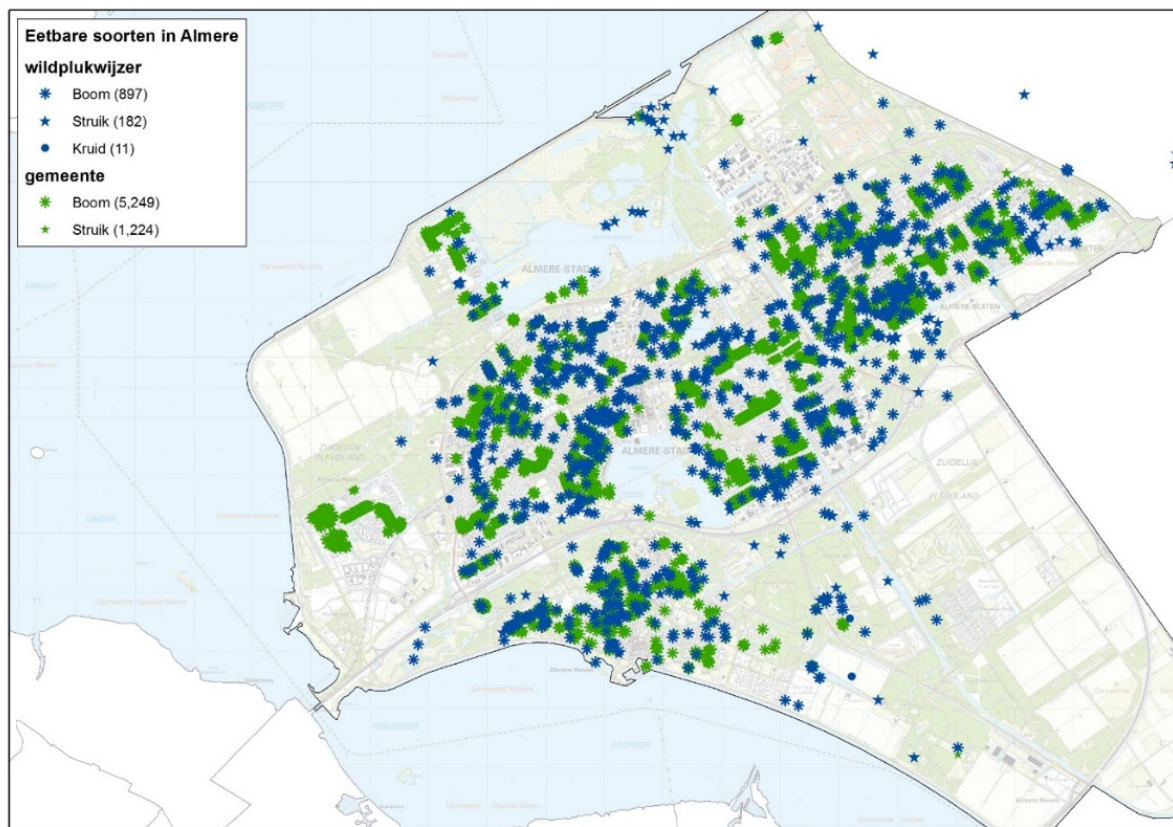
3 Resultaten

3.1 Voorkomen van eetbare soorten op basis van digitale bestanden

Hieronder wordt een selectie weergegeven van kaarten met daarop de aanwezigheid van eetbare soorten in de gemeente Almere. De kaarten zijn samengesteld op basis van digitale bestanden die geselecteerd zijn op bruikbaarheid en waar nodig geschikt gemaakt voor analyse. De keuze voor deze bestanden staat uitgelegd in paragraaf 2.1.

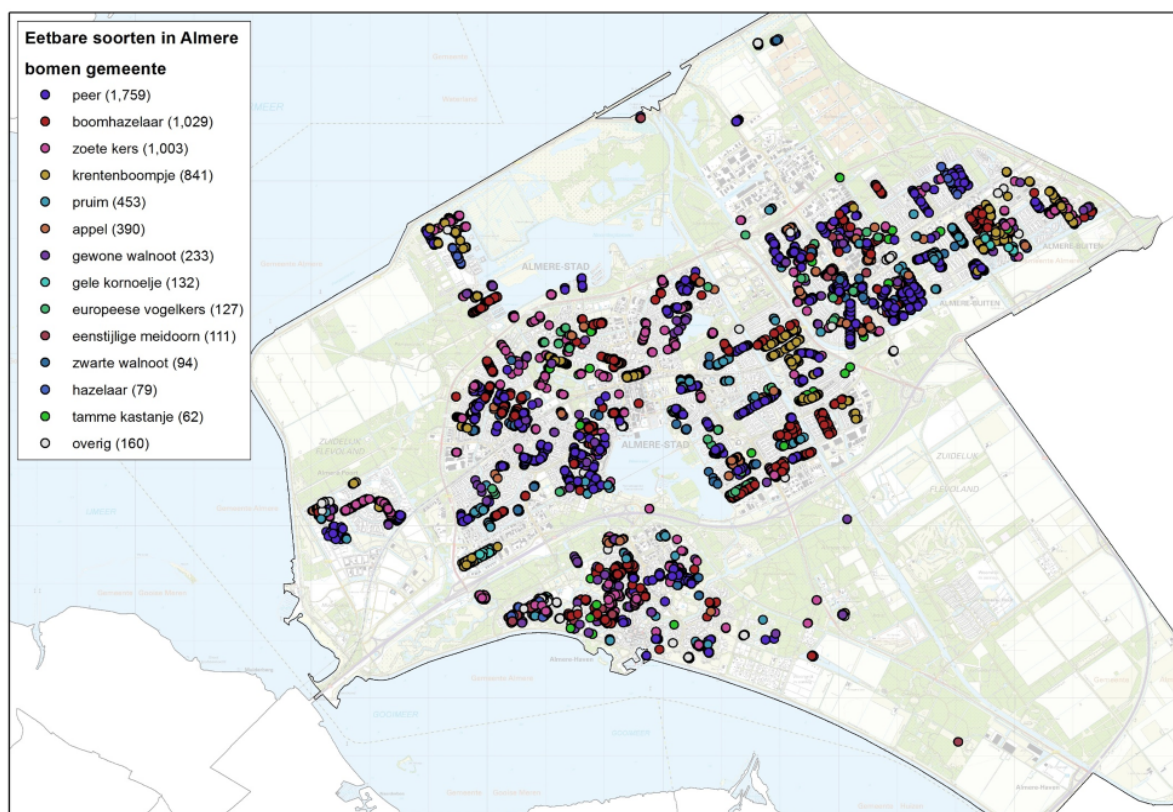
Eerst worden overzichtskaarten van de gemeente Almere met eetbare soorten gepresenteerd waarna er vervolgens ingezoomd wordt op de deelgebieden waar extra veldwaarnemingen zijn uitgevoerd.

Figuur 2 laat zien dat verspreid over de hele gemeente Almere grote aantallen eetbare bomen en struiken voorkomen waarbij de gebruikte digitale bestanden van de wildplukwijzer en het gemeentelijk bomenregister aanvullend op elkaar zijn. In het gemeentelijk bestand betreft elk symbool een individueel exemplaar, de symbolen uit de wildplukwijzer (blauw) kunnen ook meerdere exemplaren van een soort op 1 plaats betreffen.

Figuur 2 Totaal overzicht eetbare soorten op gronden van de gemeente Almere gebaseerd op de wildplukwijzer en het gemeentelijk bomenbestand

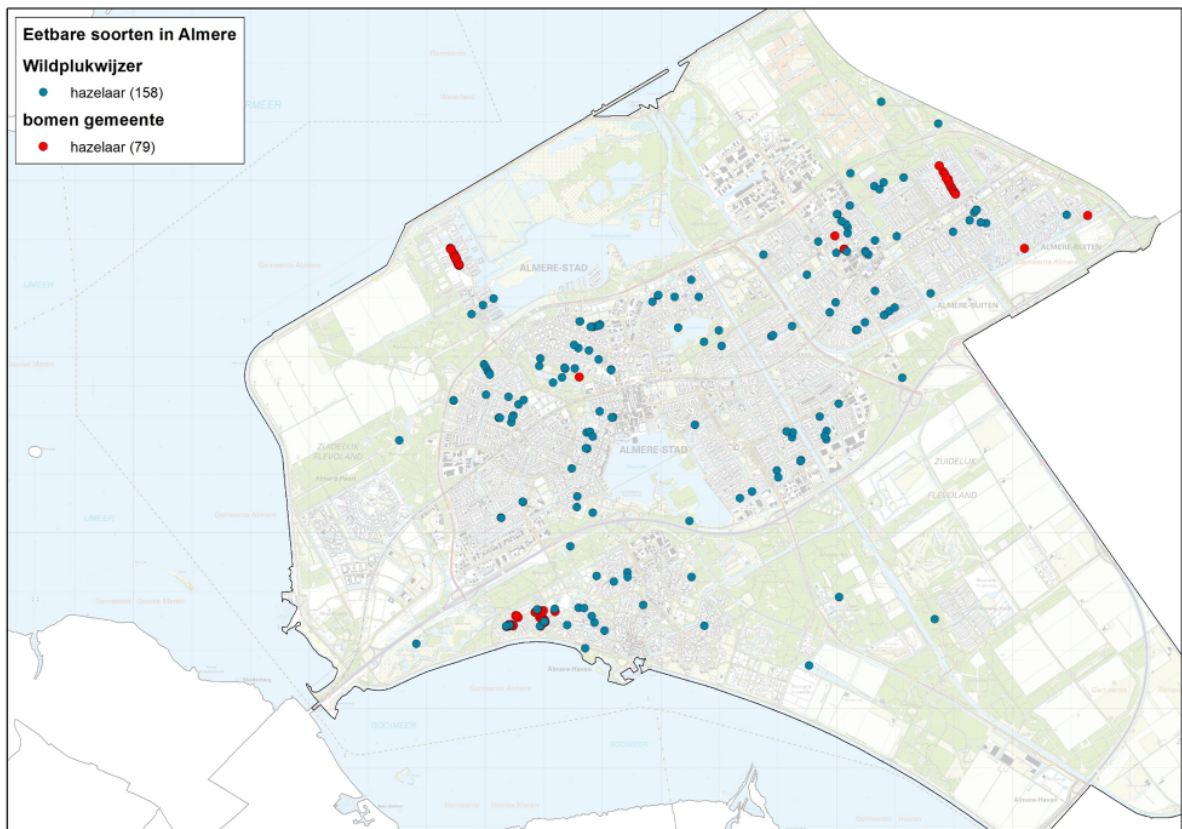
Figuur 3 laat de eetbare soorten uit het bomenbestand van de gemeente zien, gerangschikt naar aantallen per soort. Van een aantal soorten (peer, pruim, appel) zijn de verschillende variëteiten bij elkaar opgeteld.

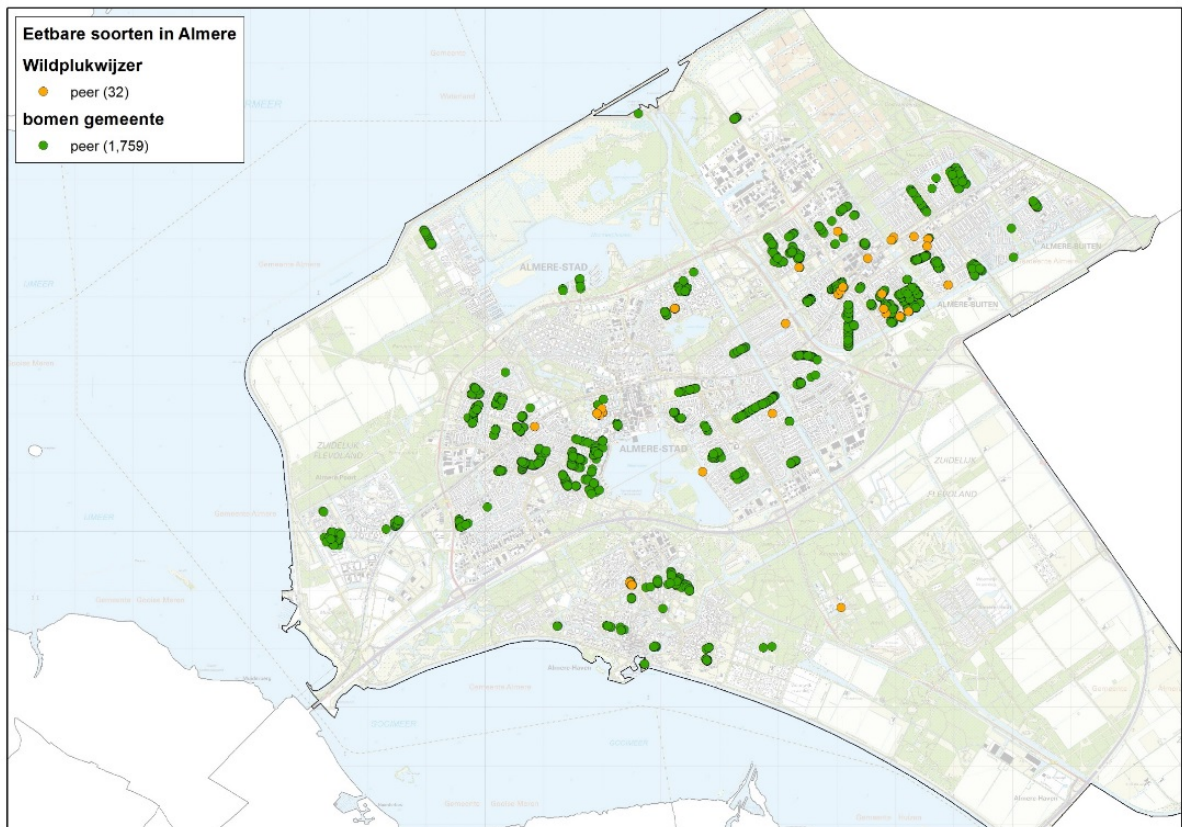
Figuur 3 Eetbare soorten uit gemeentelijk bomenbestand gerangschikt naar aantallen per soort

Om beter inzichtelijk te maken in hoeverre de informatie uit het gemeentelijk bomenbestand en de wildplukwijzer zich tot elkaar verhouden, zijn van een 2-tal soorten kaarten opgenomen waarin per soort de locaties uit beide bronnen getoond worden (Figuur 4 en Figuur 5).

Beide voorbeelden tonen aan dat de twee bestanden elkaar aanvullen, met name daar waar bomen niet vlak langs openbare wegen en paden te vinden zijn. Het gemeentelijk bomenbestand bevat namelijk vooral bomen die door de gemeente actief beheerd worden om meerdere redenen, waaronder veiligheid voor de burger of vanwege infrastructurele redenen (overhangende takken bij wegen enz.). Dat betekent dat bomen die bijvoorbeeld in bosverband aangeplant zijn, zoals in het Vroege Vogelbos het geval is, regelmatig niet in het gemeentelijk bomenbestand terug te vinden zijn.

Figuur 4 Voorkomen van hazelaar - wildplukwijzer en gemeentelijk bomenbestand vergeleken

Figuur 5 Voorkomen van peer - wildplukwijzer en gemeentelijk bomenbestand vergeleken

---

3.2 Aanvullende veldinventarisaties

Er zijn aanvullende veldwaarnemingen uitgevoerd in 3 gebieden (zie Figuur 6). Deze inventarisaties zijn gedaan om inzicht te krijgen in de mate van correctheid van de bestanden zoals die van de wildplukwijzer, van de gemeente en van de NDFF. Op basis van eigen inzichten was het vermoeden gerezen dat er meer eetbare soorten in de gemeente Almere te vinden waren. Los daarvan was al duidelijk dat er bruikbare data voorhanden waren uit verschillende bronnen m.b.t. boomsoorten en in iets mindere mate plantensoorten, maar dat voor de andere soorten eigenlijk alleen de NDFF als bron beschikbaar was. Uit gesprekken met de stadsecoloog van de gemeente Almere was bovendien gebleken dat de informatie uit de NDFF grote hiaten vertoonde en dat aanvullende inventarisaties noodzakelijk waren om een beter beeld te krijgen over het voorkomen van eetbare soorten in de gemeente Almere.

Algemene indruk Bouwmeesterbuurt

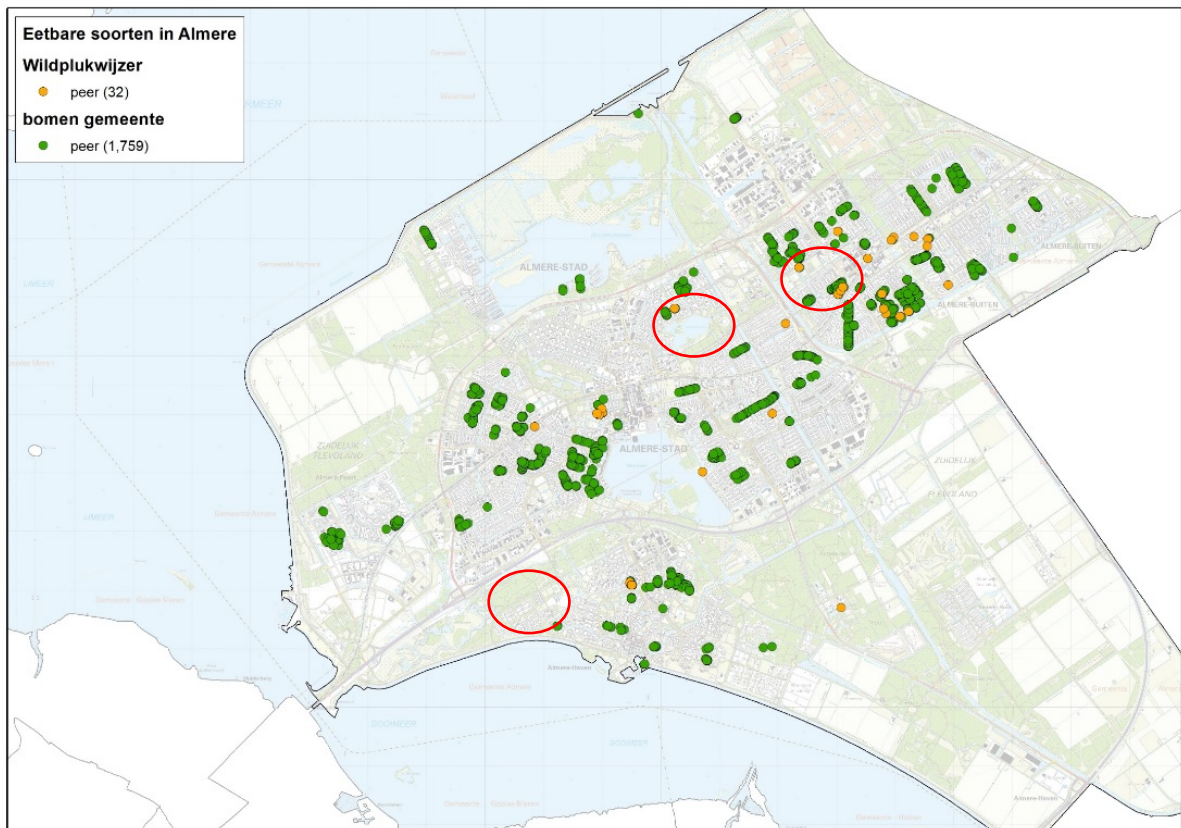
De grasstroken hebben een gazonbeheer en zijn soortenarm. Er staan bomengroepen van eik, berk of beuk op. De opgaande begroeiing bestaat grotendeels uit essen en esdoorns met een ondergroei van o.a. hazelaar en rode kornoelje. De kruidlaag is ruig met veel brandnetels. De oeverstroken zijn ook erg ruig met vooral veel riet en weinig andere begroeiing. De gazons en laantjes door de opgaande begroeiing worden veel gebruikt als hondenuitlaatplaats, dus daar kan men beter geen kruiden oogsten. In het speeltuintje stond o.a. een lindeboom.

Algemene indruk Vroege Vogelbos

Een groot deel van het bos heeft een begroeiing van essen en esdoorns met ondergroei van o.a. hazelaar en rode kornoelje. Vooral hazelaar kwam vrij vaak voor in de ondergroei maar deze dragen vaak geen vrucht en deze zijn dan ook niet opgenomen. Ook hier is de kruidlaag ruig met veel brandnetels. Er zijn grasveldjes die soortenarm zijn maar wel met een paar individuele (linde)bomen. In de schapenweiden aan de zuidkant van het Vroege Vogelbos staan vrij veel appel-, peren- en notenbomen, evenals meidoorns. De paar waarneembare oeverkanten bestaan voornamelijk uit riet, met uitzondering van enkele lisdodden. Rond Het Eksternest is o.a. meelbes, walnoot, tamme kastanje, linde, appel en peer gevonden. Direct naast Het Eksternest is een IVN tuin, waar veel cultuur- en dus ook eetbare planten voorkomen. Deze locatie is dus heel anders dan de rest van het Vroege Vogelbos. Ook de 'ontdekroute' die begint bij Het Eksternest gaat deels door het bos, maar wijkt qua soortensamenstelling niet erg af van de rest van het bos. Ook hier is merkbaar dat er veel honden worden uitgelaten.

Algemene indruk Leeghwaterplas

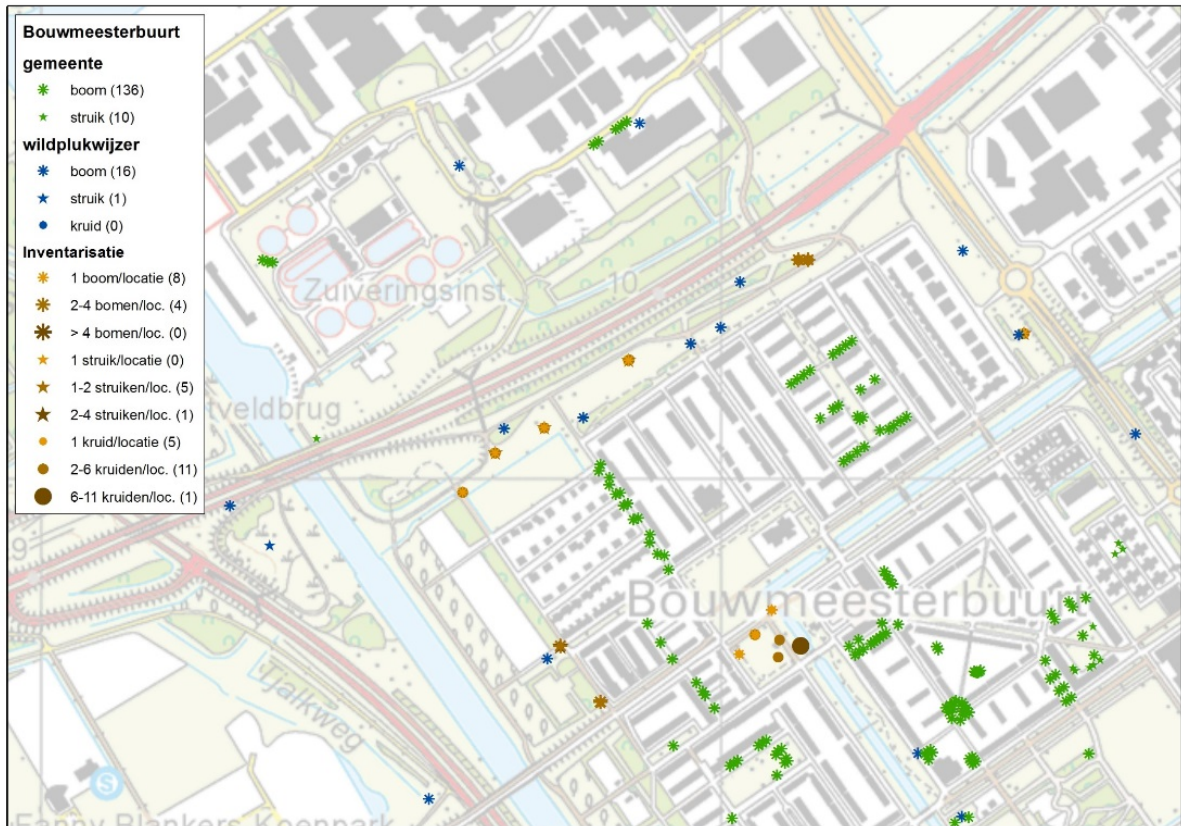
De oeverzones van de Leeghwaterplas worden gedomineerd door riet en wilgstruweel met af en toe oeverplanten als wolfspoot, harig wilgenroosje, grote brandnetel, gele lis, moerasspirea, koninginnekruid, grote lisdodde en moerasandoorn. De dominante waterplanten zijn gedoorned hoornblad en smalle waterpest. Op enkele plaatsen staan er ook waterlelies. Op het land, op korte afstand van de oever, stonden interessante plantensoorten zoals look-zonder-look, braam en breedbladige wespenorchis. Op de plas zelf werden tijdens de verkennende inventarisatie overdag de volgende watervogels gezien: knobbelzwaan, wilde eend, fuut, meerkoet en kokmeeuwen. Tenslotte werd verwacht om op de oever of in de oeverzone verschaligen en of dode exotische rivierkreeften aan te treffen. Dit was echter niet het geval. Wel werden er twee dode zwanenmossel schelpen gevonden.

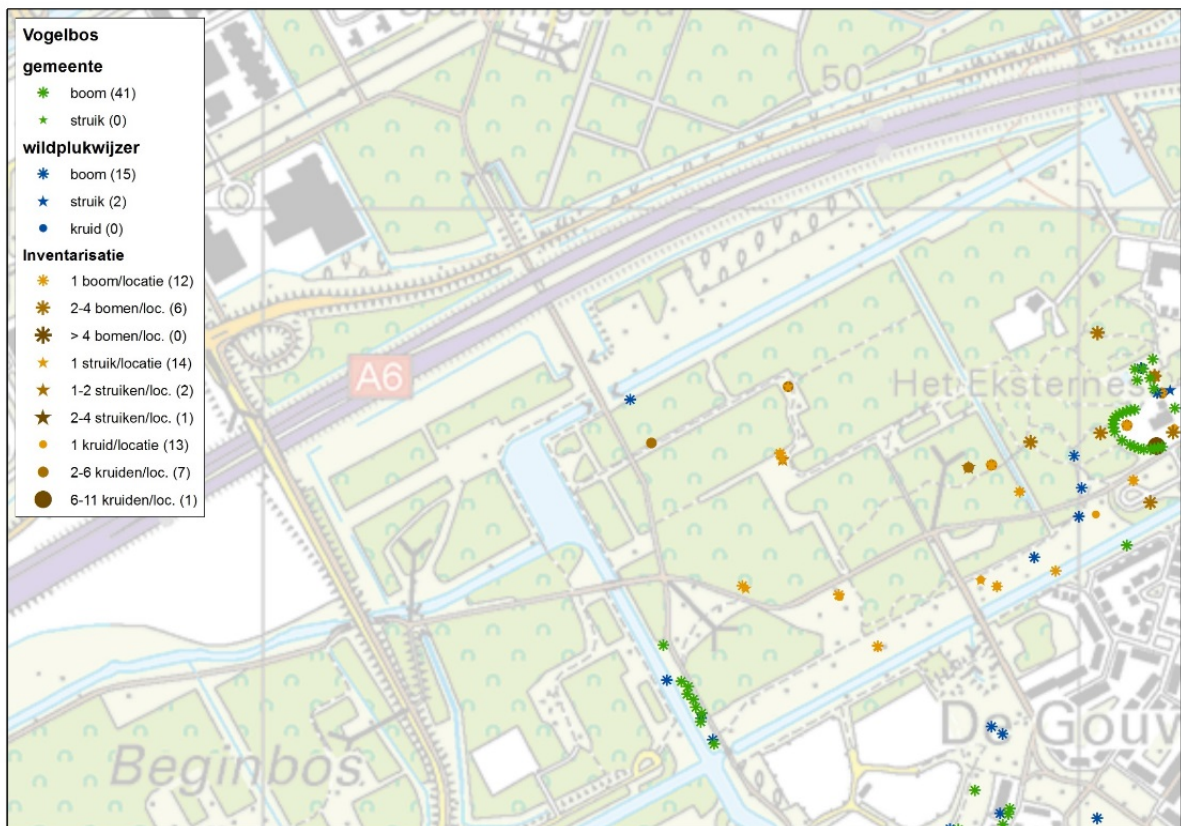
Figuur 6 De drie gebieden voor aanvullende veld inventarisaties: Leegwaterplas, Vroege Vogelbos en Bouwmeesterbuurt

Figuur 7 en Figuur 8 laten goed zien dat er meer eetbare soorten zijn te vinden dan geconcludeerd kan worden alleen op basis van de wildplukwijzer en het gemeentelijk bomenbestand. Al eerder is aangegeven dat het gemeentelijk bomenbestand niet alle bomen in eigendom van de gemeente laat zien, maar alleen die bomen die actief beheerd worden. De wildplukwijzer laat alleen die locaties zien die door wildplukkers in het systeem zijn ingevoerd en is daarom per definitie geen maat voor compleetheit of zelfs nauwkeurigheid.

Figuur 7 Overzicht eetbare soorten in de Bouwmeesterbuurt uit de wildplukwijzer, het gemeentelijk bomenbestand en eigen inventarisaties

Figuur 8 Overzicht eetbare soorten in het Vroege Vogelbos uit de wildplukwijzer, het gemeentelijk bomenbestand en eigen inventarisaties

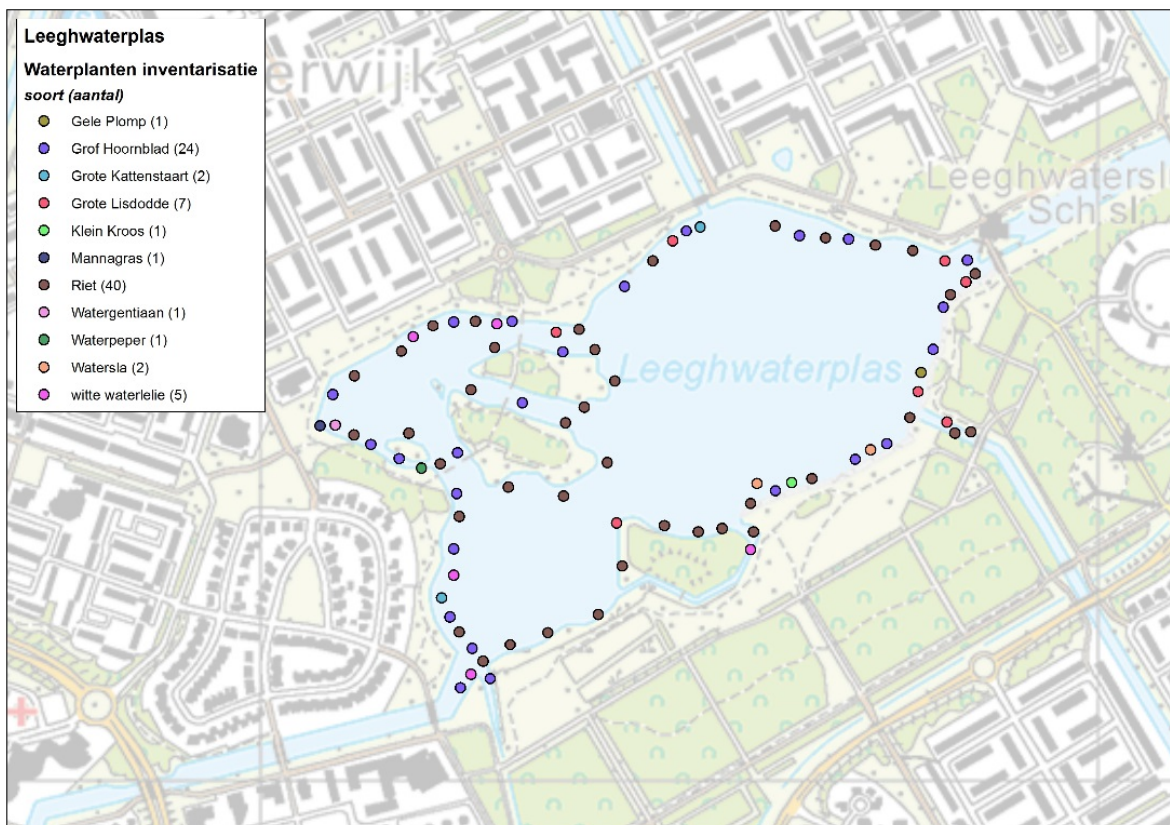
Figuur 9 toont aan dat voor het doel van dit project de NDFF in veel gevallen geen bruikbare informatie levert. Er zijn verschillende oorzaken aan te wijzen waarom dit zo is. Zo zijn veel data in de NDFF het resultaat van officiële tellingen die allen een ander protocol volgen. Er zijn transect tellingen waarbij gedurende een bepaalde periode en volgens een bepaalde frequentie alle soorten geteld worden die zijn waargenomen. Bij andere tellingen bepaalt het protocol dat op bepaalde punten alle soorten geteld worden die vanaf dat punt worden waargenomen. In beide gevallen zal het duidelijk zijn dat dit geen dekkende data oplevert voor het studiegebied. Bovendien is de wijze waarop de data uit de NDFF worden aangeleverd te onnauwkeurig voor het doel van dit project. Figuur 9 laat als voorbeeld het voorkomen van de hazelaar zien in de Bouwmeesterbuurt als een vlak van 1x1 km. Ergens in dit vlak is dus hazelaar waargenomen, maar waar precies is niet te achterhalen met de data zoals die voor het project beschikbaar zijn. Dit is vergelijkbaar met Figuur 10, ook daar is de waarde van de NDFF als bron beperkt doordat er waarnemingen in relatief grote cirkels zijn gedaan (en bovendien zijn er tijdens de veldinventarisatie nog meer hazelaars waargenomen die niet zijn genoteerd).

Figuur 9 Voorkomen van de boomhazelaar en hazelaar in de Bouwmeesterbuurt uit wildplukwijzer, het gemeentelijk bomenbestand en de NDFF

Figuur 10 Voorkomen van de boomhazelaar en hazelaar in het Eksternest uit wildplukwijzer, het gemeentelijk bomenbestand en de NDFF

Figuur 11 Voorkomen van eetbare plantensoorten rondom de Leeghwaterplas (eigen inventarisatie). De getallen achter de symbolen in de legenda geven aan op hoeveel locaties rond de plas de soort werd aangetroffen.

Voor de eetbare waterplanten was er geen gemeentelijk bestand om mee te vergelijken. Figuur 11 geeft een overzicht van de inventarisatie. De meest aangetroffen eetbare waterplant was riet, gevolgd door grof hoornblad, de grote lisdodde en de witte waterlelie. De overige getoonde soorten werden slechts op één of twee plaatsen langs de plas geobserveerd. De figuur laat duidelijk zien dat eetbare waterplanten langs de gehele plas voorkomen.

Voor de eetbare waterplanten geldt net als voor de bomen dat de NDFF een veel minder volledig beeld van het voorkomen van de soorten in Almere laat zien dan uit de eigen inventarisaties blijkt (Figuur 12, Figuur 13, Figuur 14).

Figuur 12 Voorkomen van Grote Lisdodde tijdens de eigen inventarisatie van eetbare waterplanten vergeleken met gegevens uit de NDFP.

Figuur 13 Voorkomen van de Witte Waterlelie tijdens de eigen inventarisatie van eetbare waterplanten vergeleken met gegevens uit de NDFP.

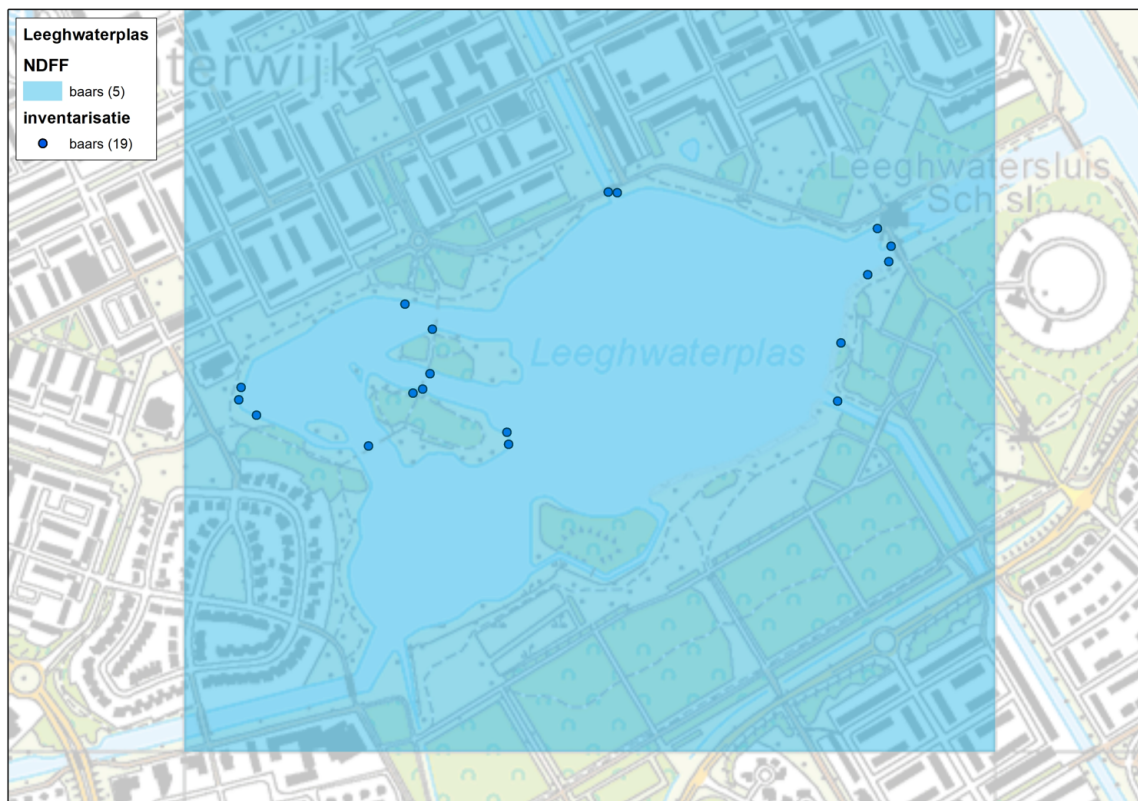
Figuur 14 Voorkomen van riet tijdens de eigen inventarisatie van eetbare waterplanten vergeleken met gegevens uit de NDFP

In Tabel 1 worden de resultaten van de zaklamp inventarisatie van de Leeghwaterplas gepresenteerd. Alle getoonde soorten zijn in principe eetbaar. De meest gevonden vissoorten, of tenminste de juvenielen ervan, waren Blankvoorn, Baars, Rietvoorn en een niet nader specificereerbare witvis. Daarnaast werden er veel Driehoeksmosselen aangetroffen. En ondanks dat er in eerste instantie geen vervellingen langs de oevers werden aangetroffen, bracht de nachtinventarisatie aan het licht dat de Leeghwaterplas ook twee eetbare soorten rivierkreeften herbergt.

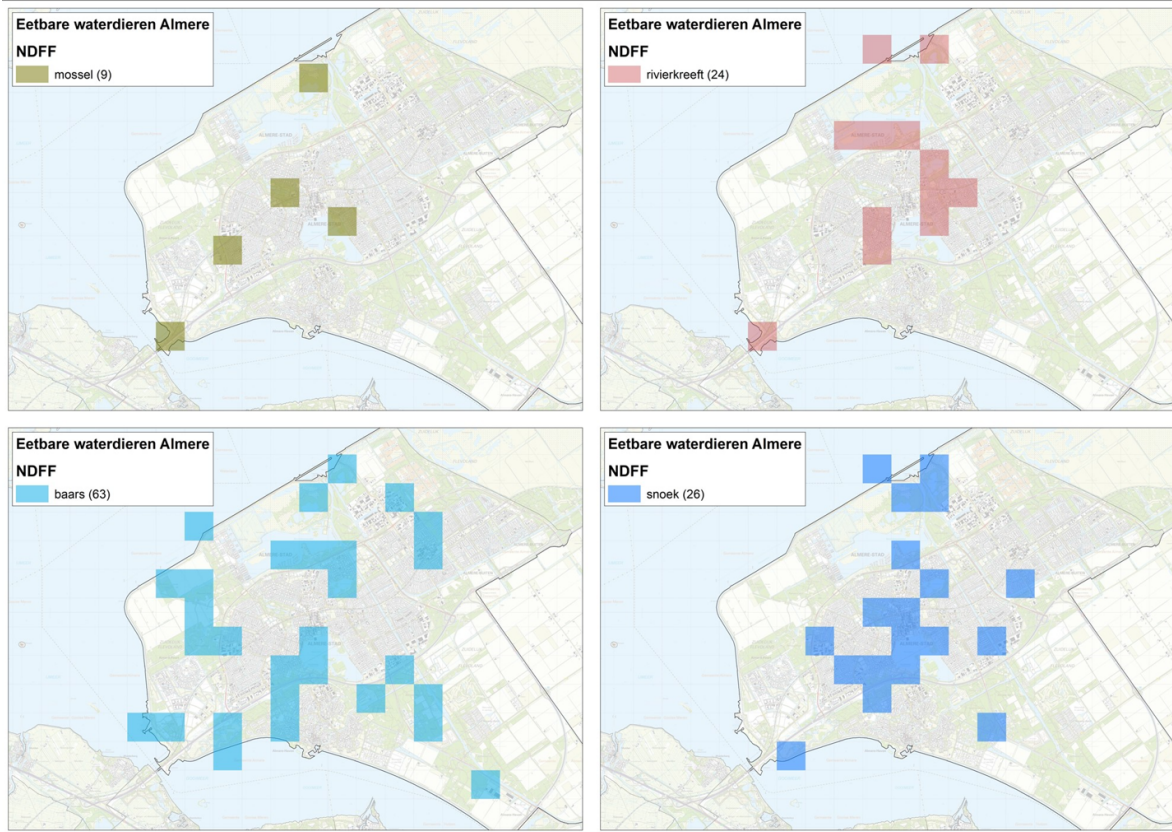
Tabel 1 Aangetroffen eetbare diersoorten tijdens de zaklampinventarisatie van de Leeghwaterplas. In de categorieën 41-50 cm, >1m, subadult & juveniel zijn geen exemplaren aangetroffen.

Nederlandse naam	0-2 cm	3-5 cm	6-10 cm	11-20 cm	21-30 cm	31-40 cm	> 50 cm	Adult	Totaal/soort
Zoetwatervissen									
Baars	0	28	229	33	6	0	0	0	296
Blankvoorn	0	3	361	67	6	0	0	0	437
Grondel spec.	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Karper	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Kolblei	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Rietvoorn	0	0	49	9	0	0	0	0	58
Snoek	0	0	0	4	7	2	0	0	13
Witvis spec.	0	68	0	0	0	0	0	0	68
Zeelt	0	0	4	4	2	0	0	0	10
Zwartbekgrondel	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Zwartbekgrondel of Kesslersgrondel	0	0	0	6	1	0	0	0	7
Rivierkreeften									
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft	0	0	0	0	0	0	0	7	7
Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft	0	0	0	0	0	0	0	9	9
Rivierkreeft spec. (gevekte of geknobbelde)	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Overige soorten									
Driehoeksmossel	0	0	0	0	0	0	0	1001	1001
Gewone pad (man)	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Woelmuis	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Zoetwatermossel	0	0	0	0	0	0	0	15	15

Ook voor de waterdieren geldt dat er geen gemeentelijke bestanden zijn, alleen de NDF. De dekking van de NDF voor Almere is zeer gering en de waarnemingen zijn zeer divers van aard (Figuur 15). Dit is ook duidelijk te zien in twee voorbeelden voor de Leeghwaterplas, de Baars (

Figuur 16) en rivierkreeften (*Figuur 17*), waaruit blijkt dat de eigen inventarisaties veel meer locaties voor eetbare waterdieren opleveren dan de NDF.

Figuur 15 Globaal overzicht van de dekking van de NDFF voor enkele eetbare waterdieren in Almere.

Figuur 16 Voorkomen van Baars tijdens de eigen zaklampinventarisatie van eetbare dieren in de

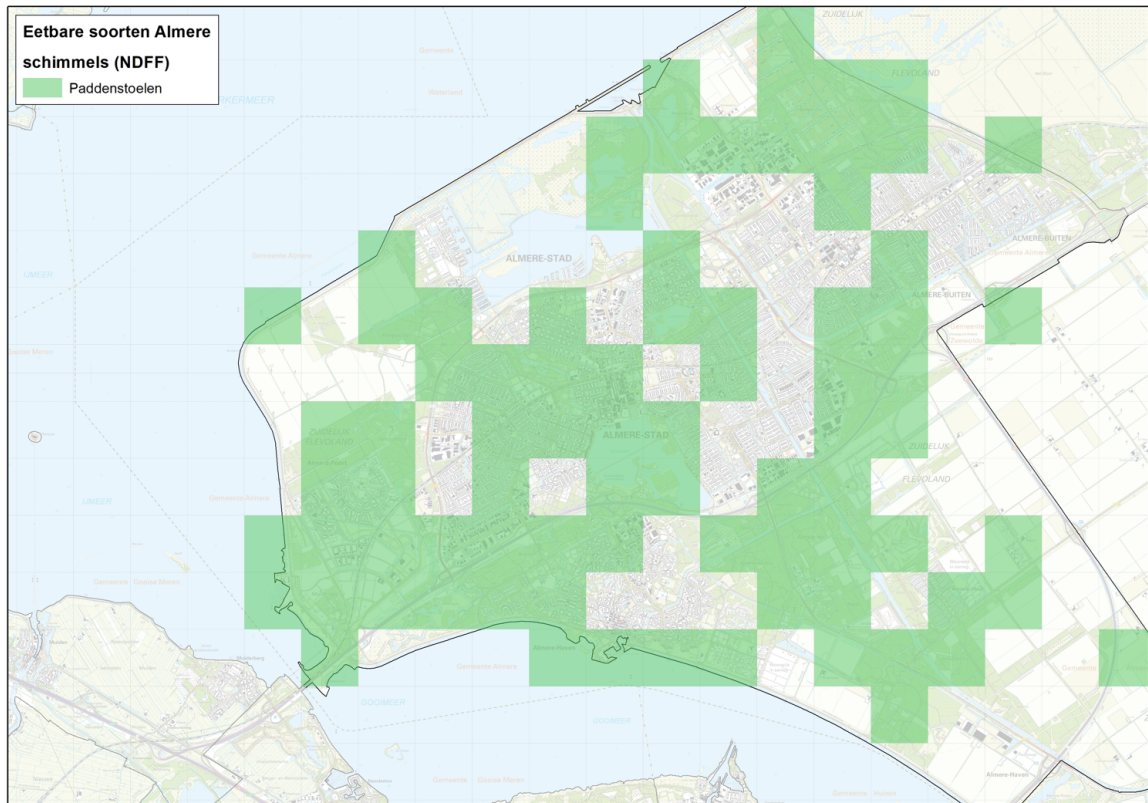
Leeghwaterplas vergeleken met gegevens uit de NDFF.

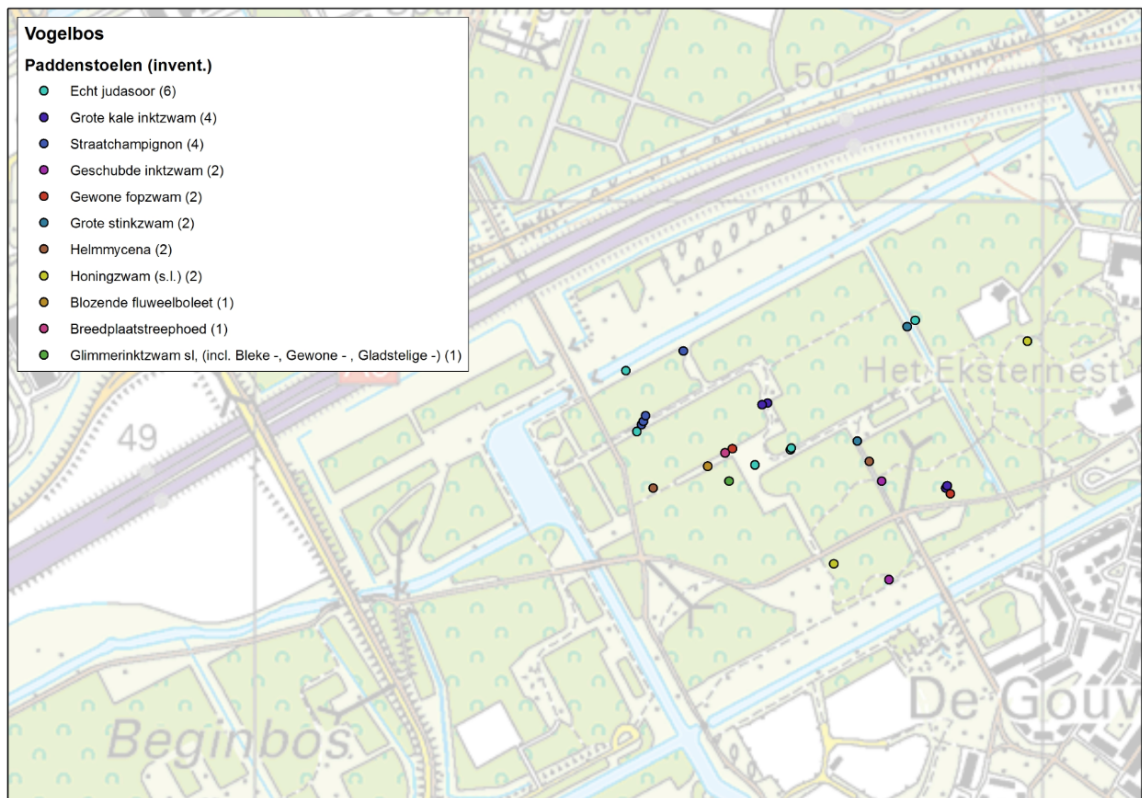
Figuur 17 Voorkomen van rivierkreeften tijdens de eigen zaklampinventarisatie van eetbare dieren in de Leeghwaterplas vergeleken met gegevens uit de NDFF

Ook voor paddenstoelen geldt dat de dekking van de NDFF voor Almere zeer gering is (Figuur 19).

Figuur 19 toont aan dat er ondanks de droge zomer minstens tien eetbare soorten paddenstoelen in het Vroege vogelbos voorkomen medio september.

Figuur 18 Globaal overzicht van de dekking van de NDFF voor enkele eetbare paddenstoelen in Almere

Figuur 19 Voorkomen van paddenstoelen in het Eksternest volgens de eigen inventarisatie.

3.3 Interviews met terreinbeheerders

Het **Flevolandschap** beheert in Almere twee gebieden die relevant zijn voor deze studie.

Almere Poort

In Almere Poort beheert Flevolandschap het Pampushout. Dit is een bosgebied tussen Almere Poort en het toekomstige stadsdeel Almere Pampus. Dit bos is direct na de inpoldering als productiebos ingeplant. Het lag altijd op een afgelegen en nauwelijks betreden plek. Nu Almere Poort zich snel ontwikkeld wordt dit gebied steeds meer gebruikt. Momenteel wordt dit bos omgevormd van polderbos naar stadsbos. Hierbij worden delen van het bos ingericht als plukbos met eetbare soorten en worden mensen juist uitgenodigd om hier zoveel mogelijk in te gaan struinen, producten te oogsten en mee te nemen. Andere delen van het bos blijven vooral een natuurfunctie behouden, ook hiervoor worden momenteel werkzaamheden uitgevoerd in kader van het project Nieuwe natuur in Flevoland.

Uit de folder:

Een bos vol smaken. Bessen plukken om jam van te maken of hazelnoten en appels om een lekkere appeltaart mee te bakken. Wandelen door een plukbos doe je met al je zintuigen. Je voelt, ruikt, knipt en plukt de heerlijkste wilde planten, noten, zaden en bessen.

Op een centrale plaats in het bos is ook "de Kiem" gepland. Dit moet een ontmoetingsplaats met allerlei functies worden (horeca, vertrekpunt voor excursies, ontmoetingsplek etc.). De horecagelegenheid moet uiteindelijk ook eetbare producten uit het plukbos op zijn menukaart krijgen.

Eemvallei Noorderwold

De eerste fase van dit Nieuwe Natuur in Flevoland project beslaat ruim 200 ha. Landbouwgrond wordt hier omgevormd tot een natuurgebied met een beperkte landbouwfunctie. Het gebied wordt deels afgegraven om natte natuur te ontwikkelen. Op een aantal plaatsen blijft in beperkte mate landbouw mogelijk. Ook wordt in dit gebied geëxperimenteerd met agro-forestry.

Het Flevolandschap ziet leuke mogelijkheden om een verbinding te maken met dit project. In Pampushout zal de eetbare natuur vooral een recreatief karakter hebben. In Eemvallei Noorderwold wordt ook nagedacht om de eetbare natuur commercieel te benutten en bijvoorbeeld in beheer te geven bij een organisatie als Almeerse Weelde.

Landschapsbeheer Flevoland heeft zelf geen gronden in beheer in Flevoland en Almere maar begeleidt wel in allerlei gebieden groepen burgers die actief zijn met het beheer van hun bos of park. Er worden bijvoorbeeld met enige regelmaat food-walks georganiseerd. Hierbij gaat landschapsbeheer met groepen geïnteresseerde de natuur in om te vertellen over eetbare planten, vruchten etc. Landschapsbeheer Flevoland ondersteunt veel initiatieven waar fruitbomen worden geplant. Op een aantal plaatsen in Almere hebben bewonerscollectieven fruitbomen geplant. Landschapsbeheer geeft hier ook snoeicursussen.

Van de beheersorganisaties geven de geïnterviewden aan dat zij het beeld herkennen dat er méér eetbare soorten aanwezig zijn dan dat de digitale bestanden aangeven. Dit geldt ook voor Staatsbosbeheer die dit al aangaf tijdens een bijeenkomst van de begeleidingscommissie van dit project.

---

4 Discussie en conclusies

In deze studie zijn de belangrijkste digitale bestanden die informatie geven over de aanwezigheid van eetbare soorten op de gemeentegronden van Almere beoordeeld op geschiktheid om een beeld te krijgen van de hoeveelheid en variatie van eetbare soorten in Almere. Wat betreft eetbare planten, struiken, heesters en bomen bleken het gemeentelijk bomenregister en de Wildplukwijzer de twee meest geschikte en elkaar aanvullende digitale bestanden te zijn. In de NDFF worden ook eetbare soorten in de gemeente Almere weergegeven maar de resolutie van deze waarnemingen (km hok) is te laag om te benutten voor deze studie. Andere digitale bestanden bleken niet te gebruiken voor het doel van deze studie.

De resultaten van de digitale bestanden laten zien dat eetbare soorten in grote variatie en hoeveelheden over de gehele stad verspreid aanwezig zijn. Om te toetsen of de bestanden een correcte weergave van de werkelijkheid zijn, zijn er op 3 locaties (het Vroege Vogelbos, de Bouwmeesterbuurt en de Leeghwaterplas) éénmalig veldwaarnemingen uitgevoerd. Deze waarnemingen lieten zien dat in de geselecteerde gebieden er meer locaties met eetbare soorten zijn dan uit de digitale bestanden blijkt. Bij de kruiden, struiken en bomen zien we een 2-3 maal hoger aantal aan waarnemingen van eetbare soorten dan in de digitale bestanden worden weergegeven. We kunnen uiteraard alleen voor deze drie locaties aangeven dat de digitale bestanden een onderschatting geven van de werkelijkheid, of dit voor andere locaties in dezelfde mate geldt weten we niet. Wel gaven de terrein beherende organisaties in een gesprek aan dat zij dit beeld herkennen op hun eigen gronden zoals geschetst voor de gronden van de gemeente Almere. Om met meer zekerheid iets te kunnen zeggen over de precieze verspreiding en aantallen eetbare soorten door de gehele gemeente zal uitgebreider veldonderzoek op een groot aantal andere locaties uitgevoerd moeten worden. Daarnaast is het zo dat slechts op 1 moment waarnemingen zijn gedaan. Net name voor de kruidachtigen zal dit zeer waarschijnlijk ook resulteren in een onderschatting omdat een aantal eetbare soorten vrijwel zeker niet meer aanwezig was in de najaar periode toen er gemonitord werd. Tenslotte kan ook de zeer droge zomer van 2018 geresulteerd hebben in een onderschatting van de aanwezige soorten bij de veldinventarisaties. Dit is in ieder geval hoogst waarschijnlijk voor de paddenstoelen waarnemingen aangezien in zeer droge jaren minder paddenstoelen verschijnen. Echter, ook voor de waarnemingen aan de paddenstoelen bleek dat er, ondanks de droge zomer, meer soorten en aantallen werden waargenomen dan zijn weergegeven in de NDFF.

Voor de vissen en kreeftachtigen is op 1 locatie (de Leeghwaterplas) gemonitord. Ook hier werden aanzienlijk hogere aantallen gevonden en ook meer soorten dan waren terug te vinden in de NDFF. Zo werd bijvoorbeeld de rivierkreeft veelvuldig waargenomen terwijl die slechts enkele keren in de NDFF vermeld wordt voor deze plas.

Samenvattend kunnen we concluderen dat de combinatie van de wildplukwijzer met het bomenregister een redelijk beeld geeft van de verspreiding van eetbare soorten over de stad maar dat het ook een onderschatting geeft van de werkelijkheid. Een verklaring hiervoor is dat de wildplukwijzer gevuld wordt met waarnemingen door vrijwilligers en daarmee dus afhankelijk is van de locatie waar deze vrijwilligers komen. Daarnaast bestaat het vermoeden dat deze vrijwilligers niet alle locaties zullen invoeren omdat ze vindplaatsen willen behouden om zelf te oogsten.

Het bomenregister wordt door de gemeente bijgehouden maar dat betreft dan vooral solitaire bomen in het openbaar groen grenzend aan wegen en paden. Wat verder van de weg af worden de houtige bestanden niet gemonitord. Daarnaast worden struiken en kruiden niet meegenomen in het bomenregister.

Op basis van de waargenomen eetbare soorten is onze indruk is dat in vergelijking met andere steden Almere relatief veel eetbaar groen tot haar beschikking heeft. Gezien de grote hoeveelheid groenblauwe dooradering van de stad is de potentie zo mogelijk nog groter. In het tijdsframe van dit onderzoek was het niet te achterhalen op basis van welke beleidskeuzes (en door wie) voor de aanplant van deze eetbare soorten is gekozen. Ook konden er geen plantschema's achterhaald worden. Toch duidt de veelvuldige aanwezigheid van eetbare soorten erop dat bewust en gericht geplant is. Een andere interessante vraag is hoe zich Almere precies verhoudt tot andere steden in Nederland of Europa wat betreft eetbare soorten in de publieke ruimte.

Op basis van de gegevens uit de digitale bestanden en de veldwaarneming hebben we voor een aantal veel voorkomende eetbare soorten een ruwe schatting gemaakt van de productie aan eetbare onderdelen van deze soorten en hoe zich dat verhoudt tot de gemiddelde consumptie van die onderdelen (Tabel 2). Deze tabel geeft dus slechts een indicatie en is alleen bedoeld om enig 'gevoel' te krijgen bij de data.

Tabel 2. Ruwe schatting van mogelijke productie en consumptie van een aantal veel voorkomende eetbare soorten in Almere.

Soort	Eetbare delen	Productie /boom (kg /jaar)	aantallen gemeente Almere	Totale productie (kg /jaar)	consumptie per inwoner (kg/jaar)	productie per inwoner (kg/jaar)
Vlier	Bessen	7	10000	70000	0.6	0.35
Zoete wilde kers	Vrucht	5	3000	15000	0.5	0.08
Braam	Vrucht	5	1000	5000	0.8	0.03
Peer	Vrucht	8	5100	40800	3.25	0.20
Hazelaar	Noten	10	3000	30000	0.19	0.15
Walnoot	Noten	63	700	43750	0.14	0.22
Gele kornoelje	Vrucht	10	400	4000	0.6	0.02

Productie gegevens zijn deels inschattingen (pers. mededeling A. Dekking), de aantallen bomen zijn gebaseerd op de digitale bestanden waarbij de aantallen 3x verhoogd zijn conform de veldwaarnemingen. De consumptiegegevens zijn afkomstig van <https://www.wateetnederland.nl/>. Consumptie van compote (2 kg per inwoner) is verdeeld over vlier, braam en gele kornoelje).

Voor hazelaar en walnoot blijkt dat de er binnen de gemeentegrenzen voldoende noten geproduceerd worden om in de behoefte van de Almeerders te voorzien. De productie aan vruchten voor vlier, gele kornoelje en braam kan ongeveer 20% leveren van de consumptie aan compote. Zoete wilde kers kan voor 16% en peer voor 6% voorzien in de consumptie behoefte.

De uitgevoerde inventarisatie richtte zich alleen op het voorkomen van eetbare soorten, niet op hoe het eetbare groen benut en uitgebreid kan worden. Alhoewel dit zich buiten de scope van deze inventarisatie ligt willen we wel kort een aantal belangrijke onderwerpen aanstippen die aan de orde zouden moeten komen bij volgende studies en beleidsacties.

Risico's van oogsten uit de natuur:

Oogsten van eetbare soorten voor consumptie vergt een goede kennis van de geschiktheid en /of bereidingswijze van specifieke soorten. Er bestaat een risico dat er door gebrek aan kennis giftige soorten geconsumeerd worden. Dit risico is met name bij paddenstoelen groot. Daarnaast kan het voorkomen dat juist zeldzame (beschermd) soorten geplukt of geoogst gaan worden of dat delen van zeldzame vegetaties vertrapt worden of belangrijke populaties verstoord. Ook bij meer algemene soorten kan schade optreden doordat teveel wordt geoogst of als planten in zijn geheel of als wortels worden geoogst of de omliggende vegetatie wordt vertrapt. Als laatste kan er op sommige plaatsten besmetting met ziektekiemen plaats vinden van met name kruiden als er uitwerpselen van dieren liggen, bijvoorbeeld op plekken waar honden worden uitgelaten. Dit vraagt om zorgvuldige voorlichting maar ook om het verkennen van wie verantwoordelijk is voor eventuele calamiteiten.

Voedselbossen:

In Almere zijn op dit moment 4 voedselbossen in ontwikkeling (Sieradenbuurt, Eemvallei-Zuid, Utopia en Uithof). Het ligt voor de hand om ervaringen en kennis over eetbaar groen en gebruik over en weer te delen.

Socio-economische aspecten:

Een deel van het eetbaar groen wordt al benut door een klein deel van de Almeerse bevolking. Wat betekent het breder stimuleren van het gebruik van eetbaar groen voor deze gebruikers? Dit leidt vervolgens ook tot de vraag van wie het vruchtgebruik van het openbaar groen is? Kan daar business op ontwikkeld worden en mag een ondernemer winst maken uit openbaar groen dat in principe van de gemeenschap is? Hoort daar een vergoeding of pacht bij?

---

5 Aanbevelingen

De digitale bestanden samen met de veldinventarisaties geven een indruk van de verspreiding en hoeveelheid aan eetbare soorten in de stad. Hieronder geven we een aantal mogelijke vervolgstappen weer om het eetbaar groen te benutten in de voedselstrategie van de stad.

Benutten & betrekken:

1. Inventarisatie van de huidige gebruikers en gebruikersgroepen. Er liggen gezien het potentieel aan eetbare soorten in Almere kansen voor het benutten, verwerken en verwaarden van producten hiervan. Daarmee kunnen lokale wilde eetbare soorten onderdeel zijn van de circulaire voedselvoorziening en zo een deel van de opgave in de voedselparagraaf van de duurzaamheidsagenda van Almere invullen. Cruciaal voor het benutten van de potentie is het betrekken van de bevolking van Almere en belanghebbende organisaties. Hiervoor moet eerst een inventarisatie van de huidige gebruikers en gebruikersgroepen plaatsvinden. Wie zijn ze, wat zijn hun activiteiten, hun wensen, hun netwerken en hoe kan dat verder uitgebouwd worden?
2. Start een pilot met bewoners rond een park of publieke groen-blauwe ruimte met veel eetbare soorten gericht op hoe je het gebruik en beheer kunt stimuleren en benutten. In de pilot kunnen dan praktische zaken als veiligheid, voedsel hygiëne, verdeling & distributie, eigendom van product uit de groene ruimte etc. verkend worden. Ook kan aan de hand van een dergelijke pilot een communicatiestrategie ontwikkeld worden.
3. Breng eetbaar groen onder de aandacht van de dienst stadsbeheer en andere eigenaren van de publieke ruimte en stimuleer dat eetbaar groen onderdeel wordt van de herbeplanting en revitalisering van het openbaar groen in Almere.

Business ontwikkeling:

4. Inventariseer welke nieuwe business modellen er zijn rond het verwaarden en vermarkten van eetbaar groen en welke hiervan kansrijk ontwikkeld kunnen worden in de Almeerse situatie.
5. Breng in beeld wat de potentie en impact van deze modellen op de stad is in termen van werkgelegenheid, economische meerwaarde, sociale effecten en effecten op de leefbaarheid? In dit verband is het ook goed om na te gaan wat het commercieel ontginnen van het eetbaar groen betekent voor de huidige gebruikers.

Communicatie & benchmark

6. Ga in gesprek met de organisatie van de Floriade om eetbaar groen op de agenda te zetten. In 2022 wordt de Floriade gehouden in Almere. Het thema is Growing Green Cities en richt zich op oplossingen voor uitdagingen en vragen rondom natuur in de stad, groene energie, gezondheid en (lokale) voeding. Gezien de potentie aan eetbaar groen in Almere lijkt het voor de hand te liggen om het onderwerp eetbaar groen uitgebreid aan de orde te stellen.
7. Spiegel de Almeerse situatie aan andere grote steden in Europa waar specifiek beleid op het stimuleren van het eetbaar groen aan de orde is. Breng in beeld welke beleids- en stimuleringsmaatregelen daar zijn ingezet, wat was succesvol, welke doelstellingen worden nagestreefd, wat kan Almere daarvan leren en hoe kan dat vertaald worden naar de Almeerse situatie?

Inventarisaties:

8. De voorliggende inventarisatie geeft een grove analyse maar geeft niet een exact en compleet beeld van al het eetbare groen. Indien dit door de gemeente wenselijk geacht wordt, kunnen aanvullende inventarisaties gedaan worden. Deze moeten dan op veel meer locaties in de stad uitgevoerd worden en op meerdere tijdstippen in het jaar. Een alternatieve aanvullende aanpak is het benutten van burgers en natuurgroepen voor inventarisaties (citizen science). Dit vergt wel een goede begeleiding en voorschriften .
9. Verken welke partijen er verantwoordelijk zijn bij eventuele calamiteiten die ontstaan door het eten van giftige soorten en door verstoring en overexploitatie. En verken welke partijen en mogelijke acties zo mogelijk zorg kunnen dragen om deze problemen te voorkomen.

---

6 Referenties

- Biewenga, (1980). Bijlage bij een memo voor de Kemphaan commissie ter evaluatie van de Kemphaan. Gemeentelijk Archief Almere.
- Brouwer, P. A. (1997). Almere 1977. Ontwerp-structuurplan. In K. Bosma, & H. Hellinga (Eds.), *De regie van de stad. Noord-Europese stedenbouw 1900-2000* (pp. 338-345). Rotterdam: NAI Uitgevers.
- Dekker, (1979). Gespreksnotitie van gesprek met Prof. Houtvast over landbouw & voeding Gemeentelijk archief Almere.
- Dekking, A.J.G. (2015). Stadslandbouw in Almere. De stand van zaken op 1 januari 2015.
- Fleischhauer, S.G., J. Guthmann & R. Spiegelberger, (2014). Eetbare Wilde planten. 200 soorten herkennen en gebruiken. Schildpad Boeken, Workum.
- Gemeente Almere, (2012). De stedelijke strategie van Almere, Themanummer juni 2012.
- Gemeente Almere (2013), Sociale atlas van Almere, Monitor van wonen, werken en vrije tijd.
- Stassen, B. (2008). Het DNA van Almere.
- Zalm, Chr., W. Oosterhoff, (2010). Het Almere Landschap: drager van polderstad Almere. Groen, vakblad voor Ruimte in Stad en Landschap 11 (2010): 8-13.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen University & Research

Open Teelten

Edelhertweg 1

Postbus 430

8200 AK Lelystad

T (+31)320 29 11 11

www.wur.nl/openteelten

info.openteelten@wur.nl

Rapport WPR-OT 778

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.200 medewerkers (6.400 fte) en 13.200 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

